

<http://tvdokter.blogspot.nl/2012/09/fringe-2012-wetenschapstheater.html>

Hoewel de officiële aftrap van het Amsterdam Fringe Festival al even daarvoor had plaatsgevonden, begon Fringe 2012 voor de TV dokter gisteravond, in het Rozentheater. Daar speelden, slim geconcentreerd op deze ene locatie, twee voorstellingen die zich begaven op het kruispunt van de wetenschap en het theater. Aangezien de TV dokter allebei een warm hart toedraagt, was de keuze voor 'The Story of the Einstein Girl' en 'Out of My Mind' bij het doornemen van het Fringe programma snel gemaakt. Beide theatermakers (Annemarie Hagens en Nina Willems) combineren een hard-core wetenschappelijke achtergrond (Hagens in de sterren- en natuurkunde, Willems in de neuropsychologie) met een degelijke theatertraining.

De TV dokter was reuze benieuwd hoe dat op het toneel tot uiting zou komen.

The Einstein Girl

Het is 1932, een paar maanden voordat Hitler aan de macht komt. Een jonge vrouw ligt bewusteloos in de bossen bij Berlijn. Naast haar op de grond vindt men een strooibijet met daarop een aankondiging van een lezing van Albert Einstein. Als ze wakker wordt in het ziekenhuis, blijkt dat ze haar geheugen kwijt is. Dan begint de zoektocht naar wie ze is.

De avond begon boven, in de kleine zaal, waar Hagens eerst het publiek welkom heette alvorens in haar rol te kruipen'. Zonder al te veel van het plot weg te willen geven (want dit is een voorstelling waarbij je als toeschouwer goed moet opletten om alle puzzelstukjes uiteindelijk in elkaar te kunnen schuiven), wil de TV dokter wel zeggen dat dit precies het soort wetenschapstheater is waarvan zij houdt: Er is zoveel moois in de verre en nabije geschiedenis waardoor wij ons kunnen laten inspireren. Zoveel interessante karakters in de vorm van toegewijde wetenschappers en de (soms vergeten) mensen om hen heen. Zoveel inzichten, ontwikkelingen en ontdekkingen, die soms alleen in metaforen te beschrijven zijn om ze voor de menselijke geest nog een beetje behapbaar te maken. Natuurlijk is er weinig dat zoveel poëzie en emotie herbergt als het heelal. Zwarte gaten, de snelheid van het licht, de relativiteitstheorie, het onzekerheidsprincipe, de zwaartekracht: Het kwam allemaal voorbij in de voorstelling van Hagens. En ook wie niet zo goed heeft opgelet bij natuurkunde, moet hebben ingevoeld wat zij bedoelde op de momenten dat deze concepten, slim verweven in het verhaal van 'The Einstein Girl', de revue passeerden.

Eerlijk is eerlijk, de TV dokter moest af en toe hard nadenken omdat zij even kwijt was hoe Anna, Maria, Albert, Dragan en Elisabeth zich tot elkaar verhielden. Gelukkig was haar medebezoeker wat oplettender van geest. Aan Hagens lag het niet, want die had de sleutelzin toch echt genoeg nadruk gegeven.

Foto: Paul van der Blom - Bron: <http://www.annemariehagenaars.nl>

'The Einstein Girl' scoort punten voor de materie, het verhaal en de wijze waarop Hagenaars met minimale middelen een wereld weet op te roepen. En ook voor het toneelbeeld, waarin de actrice als een pale blue dot in een oneindig heelal lijkt te zweven, daar onder de kille, blauwe lampen. Slechts hier en daar even uitgelicht door een lichtkoker, als een schaarse zon in de onmetelijke ruimte. Het enige punt van kritiek dat de TV dokter eigenlijk heeft, is dat nog niet alles helemaal strak en af leek te zijn. De voorstelling mag nog iets meer gaan ademen. De keuzes tussen technisch, haast geometrisch gestileerd spel en de echte ingeleefde momenten mogen wat duidelijker worden gemaakt. Na afloop van de voorstelling was de interesse van de TV dokter in ieder geval gewekt. Ten eerste, in het boek van Philip Sington waarop de voorstelling is gebaseerd. Ten tweede in de alternatieve ("Amerikaanse") versie, die Hagenaars op 7 en 8 september nog speelt. Maar vooral in de wijze waarop Hagenaars zich als actrice en maakster verder gaat ontwikkelen. Met een oneindig heelal als inspiratiebron, moet er nog een hoop moois te realiseren zijn. Wat zou zij bijvoorbeeld doen met het intrigerende stuk 'Einstein's Dreams'?

Out of my Mind

Is de wereld zoals ik hem waarneem? Of is dat maar een fractie? En als dat zo is, hoe ziet de rest er dan uit? Hoe werkt waarneming eigenlijk? Hoe werkt mijn brein? Kan ik verder kijken dan de hokjes in mijn hoofd? Verder dan wat mijn hersens me vertellen? En als dat lukt? Wat gebeurt er dan?

Na een korte pauze ging de avond verder in de grote zaal. De TV dokter zat naast

Hagenaars, die niet alleen aan het eind van haar eigen voorstelling het publiek opriep om naar Nina Willems te gaan kijken, maar aan die oproep kennelijk ook zelf gehoor had gegeven.

De take-home message van 'Out of my Mind' was, plat gezegd, "niets is wat het lijkt". Of beter gezegd: Er is niets concreets. Alles wat we zien, is wat onze hersenen ervan maken. De wereld om ons heen zien we slechts door een reeks filters: Onze ogen. Onze hersenen.

Om die boodschap kracht bij te zetten, filterde Willems zichzelf ook. Zij zat achter een half doorschijnend doek aan een tafel, waarvandaan zij met strakke hand de technische regie voerde over haar eigen voorstelling. Op het doek dat de performer en de zaal scheidde, werden afwisselend videomontages en beelden van Willems zelf geprojecteerd. Als een radiopresentator praatte zij het publiek door de performance heen.

Het werd een soort mini-college en helaas was de TV dokter te bekend met de materie om er op enig moment echt door verrast of geprikkeld te worden. Mooi was wel het moment waarop duidelijk werd hoe onze ogen en hersenen eigenlijk een 'beeld' vormen. Eerst licht en donker, dan lijnen en vormen, en pas op het allerlaatste moment (als de slagroom op de taart) een toefje kleur uit het zichtbare deel van het spectrum. Eerlijk is eerlijk: Nina Willems had het zelf aangekondigd in de omschrijving van haar voorstelling: Out of my Mind was een 'performance lecture'. Die vlag dekte de lading uitstekend en technisch zat alles perfect in elkaar, maar theater werd het voor de TV dokter niet helemaal. Dat neemt niet weg dat Willems een aangename vertolker was om naar te luisteren en dat deze video installatie linea recta zou moeten afreizen naar een museum waar het zo een plaatsje verdient om door middel van kunst en technologie de wetenschap tot leven te brengen.

Kort samengevat: doordat Hagenaars en Willems op geheel eigen wijze hun invulling wisten te geven aan het begrip 'wetenschapstheater', werd de TV dokter eens te meer duidelijk op hoeveel manieren deze disciplines elkaar ook in de toekomst zullen kunnen blijven kruisbestuiven.